No 1894

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is ƒ 5,00; voor de buitensteden ƒ 6,00; franko door het geheele Rijk.
Brieven, Stukken, enz. FRANKO te adresseren aan het Bureau dezer COURANT.

MAANDAG, 18 JULIJ.

Advertentien van *Zes* regels en daar beneden worden tegen ƒ1,00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents de regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 16 Julij.

Er zijn altijd lieden, die ten tijde van gevaar de [illegible], en »vrede, vrede!" roepen als de legers gewapend staan om op het veld des oorlogs vuur te geven.

Wat maakt niet de Oostersche quæstie een rumoer in de wereld! Rusland heeft reeds de vorstendommen van Turkije bezet; Engeland en Frankrijk ankeren bereids hunne vloten in de nabijheid van Konstantinopel. Van beide zijde is dus een eerste stap gedaan, om de wederzijdsche oorlogskrachten met elkaar in vijandige aanrakingen te brengen. Daarbij, de Keizer der Russen, terwijl hij zijne legerbenden vooruit zendt, vaardigt tevens manifesten uit, waarin hij zich den pas afsnijdt, om te kunnen terug gaan. »Ik wil den vrede, zoo verklaart hij; maar de Turk zal toegeven. Zoo hij *mijn* wil wederstaan blijft, dan wordt door mij het zwaard getrokken, ik zal mij zelven regt doen." Die iets anders in de Russische nota's weet te lezen, verstaat de kunst der nachtwandelaren, die in de duisternis van den nacht het licht van den dag meenen te zien.

De Groote Heer, die zich niet verdedigen kan, wordt gesteund door Franschen en Engelschen, om niet te spreken van de weifelende Oostenrijkers, die hunne rol in de tegenwoordige omstandigheden nog hebben te kiezen. De beide zee-mogendheden bevelen den Turken, dat zij niet mogen toegeven. Ook als de Rus een stap vooruitgaat en vijandelijkheden pleegt, gebieden zij weerstand te bieden aan zijne eischen, maar toeven geweld met geweld te keeren, omdat daaruit een Europeesche oorlog zou moeten volgen.

Zoo zijn dan de Russen ongestoord voortgetrokken en hebben de Vorstendommen bezet. Daarmeê is het kabinet van St. Petersburg op weg naar Konstantinopel, waarheen het zal kunnen afzakken als het gelegen komt. Middelerwijl het dat geschikte oogenblik afwacht, blijft het in het bezit van de vorstendommen, welke het al meer en meer aan Rusland verbindt.

Wat nu gedaan? Zal men de Russen in de Vorstendommen laten? Dan moet de *Divan* òf den Rus toegeven, òf hem met de hulp der Franschen en Engelschen geweldig keeren.

Geeft men te Konstantinopel toe aan de eischen van Rusland, dan staat zulks gelijk met eene abdikatie van [illegible]. Immers, dewijl de staatsadministratie der Grieken in Turkije gevoerd wordt door de hooge grieksche geestelijkheid, zoo is ook aan het door Rusland geëischte protektoraat der Grieken onvermijdelijk verbonden het staatsbeheer der 11 millioenen grieksche inwoners van Europeesch Turkije. Dat toegeven kan noch mag geduld worden door den Sultan, noch door de mogendheden.

Men moet dan den Rus weerstaan en geweld tegenover geweld zetten. Maar dat is oorlog, een Europeesche oorlog.

Is er een middelweg? Wij wenschen, en velen verwachten, dat hij zal worden gevonden; maar wij zien tot dus verre den middelweg niet aanwijzen. Wij staan nog altijd tusschen het alternatief, dat de Russische diplomatie òf volkomene vervulling harer eischen bekomt, òf zich door oorlogsgeweld die vervulling bevecht. Rusland heeft zich daartoe ten aanhoore van gansch de wereld gebonden.

Welnu, die in zulk een stand van zaken: »vrede, vrede, roept, en geen oorlog," hij bedriegt zich zelven en anderen.

Zoo gij vrede wilt, bereidt dan oorlog. Het spreekwoord wordt bij ons maar al te zeer vergeten. Onze zoogenaamde staatslieden wagen, te midden van de onzekerheid, waarin gansch Europa een algemeenen oorlog ducht, wat waarachtige staatslieden niet zouden durven ondernemen, zelfs in het bezit van een verzekerden algemeenen vrede.

Nederland levert het treurig schouwspel, dat een gouvernement, geroepen om de spanning der gemoederen te bedaren, door ze tot vrede en eendragt te neigen, die integendeel verdeelt en tot tweespalt oproept door godsdienstbaat barende verdrukkings-wetten.

Wanneer alle mogendheden in Europa er op uit zijn, om zich van binnen door eendragt te sterken, opdat er kracht naar buiten uit geboren worde, is Nederland alleen dwaas genoeg, om zich van binnen te verdeelen en krachteloos te maken naar buiten.

Wil men dan van Nederland een gereede prooi maken voor den eersten vreemden overheerscher den besten, die zijne legerbenden naar ons zal willen afzenden?

Waarlijk, het aloude en vroeger zoo roemrijke Nederland heeft maar al te veel gelijkenis met die Grieken van het *Bas-Empire*, die hartstogtelijk over hunne godsdienstige geschillen zaten te twisten, terwijl de ontbloote of slecht verdedigde bolwerken van Byzantium door de vijanden werden bemagtigd.

Het oogenblik, dat een kanonschot aan den Donau of een pistoolschot aan de Seine gansch Europa in vuur en vlam kan zetten, datzelfde oogenblik wordt door Nederlandsche staatslieden uitgekozen, om, ter zake van godsdienstige verschillen, het land in hevige partijschappen te verdeelen.

Middelerwijl onze staatslieden en vertegenwoordigers over geloofsverschillen twisten zullen, kan het schot vallen, dat Europa te wapen roept, de Franschen hunne grenzen doet overschrijden en hunne legerbenden op ons grondgebied voert.

Is er iets meer noodig om de kortzigtigheid en de onbezonnenheid van Neerlands regering te kenschetsen? En is het vaderland niet te beklagen, dat door zulke blinde leidslieden ten afgrond wordt gevoerd?

Bij slot van rekening — welk zal het einde zijn van de zoo roekeloos door de regering aan tijdelijke opgewondenheid toegevoegde bevrediging, van de zoo onvoorzigtiglijk door haar beloofde voordragt van wettelijke bepalingen tegen de godsdienstvrijheid der Katholieken, van de, eindelijk, door haar overmoedig voorgedragene maatregelen, opdat zij het in hare magt zou hebben de heiligste en onmiskenbaarste regten van alle kerkgenootschappen, maar inzonderheid van de Katholieke Kerk te niet te doen?

Het schijnt al minder en minder moeijelijk te worden het op deze vraag passende antwoord te geven. Voorshands bepalen wij ons echter tot het opwerpen van de vraag, of de heer Broere niet juist zou gezien hebben toen hij schreef: »Diegenen zullen het winnen, die zeggen wat is dat is, en daarnaar hebben we gehandeld en zullen we handelen."

»Ik blijf dan ook hopen op het Nederlandsch gezond verstand; ofschoon, ik moet het wel bekennen, dat verstand voor 't oogenblik met vrij wat nevelen is omtogen. De Bisschoppen mogen niet erkend worden, is nu de eisch der partij. Dat kan iets beteekenen in een land waar eene staatskerk bestaat, en de Bisschoppen of wie dan die Kerk besturen, erkend worden in eigenlijken godsdienstigen zin, als opvolgers der Apostelen of als dienaren van het waarachtig Evangelie. Maar in een land, waar alle godsdiensten vrij zijn, en er geene door den staat voor de ware wordt verklaard, daar kan zoodanige erkenning niet plaats hebben. Wat men daar erkennen noemt, is slechts erkenning van het feit, dat deze of gene aan 't hoofd van een kerkgenootschap staan, en overeenkomstig dat feit handelen. Zal men dan nu, met terzijdestelling der Grondwet, dat door ieder gekend feit, het aanwezen der Bisschoppen, ontkennen, men zeggen dat wat is, niet is, en handelen alsof dat feit niet bestond? Ik zal er geenen naam aan geven, maar er slechts bij aanmerken, dat diegenen het zullen winnen die zeggen: wat is, dat is, en daarnaar hebben we gehandeld, en zullen we handelen."

Wij eindigen op dit oogenblik de lektuur van een werkje, dat ons met weemoed vervuld, maar tevens de hoop in ons bevestigd heeft op de handhaving, door de Vertegenwoordiging, van onze dierbaarste regten. Dat werkje draagt ten opschrift: *Uittreksels uit de tusschen de regering en de Staten-Generaal gewisselde stukken en beraadslagingen, in de jaren* 1848 *tot* 1852, *betrekkelijk de vrijheid der Kerk en haar regt om zich te organiseren* (1).

(1) 's Gravenhage, bij gebr. van Langenhuysen.

Wat ons weemoedig maakte bij de lektuur van dat werkje? Schier elke verklaring der regering, ten aanzien van de godsdienstvrijheid, daarin opgenomen; schier elk woord, daarin herdacht, van de uitnemendste leden der Staten-Generaal, stemde ons tot weemoed. Hoe! de regering en vertegenwoordiging zijn vijf jaren lang eenstemmig om de godsdienstvrijheid te erkennen en te huldigen als het heiligste en dierbaarste regt, waaraan het nimmer geoorloofd is te kort te doen; zij verklaren eenparig en zonder voorbehoud, dat die vrijheid, met de meeste volkomenheid door de Grondwet moet verkondigd worden gewaarborgd is, en dat er nimmer aan gedacht mag worden haar door preventieve wetsbepalingen te fnuiken of ook maar te belemmeren; zij aarzelen niet, waar het, voor de Katholieke Kerk, de verwezenlijking dier vrijheid geldt, rondborstig en ten aanhoore des ganschen lands te betuigen, dat het haar vrijstaat niet alleen, maar dat het zelfs voor haar wenschelijk wordt geacht, dat zij van hare vrijheid, om zich te organizeeren, gebruik make: dit alles en nog zoo veel meer staat met de allerduidelijkste letters te lezen op elke bladzijde; en desniettemin veroorlooft zich de regering met deze door niemand te miskennen vrijheid den spot te drijven, veroorlooft zij zich de duidelijkste en onloochenbaarste regten met voeten te treden, veroorlooft zij zich een wetsontwerp voor te dragen, bij welks aanneming de ergerlijkste ontrouw aan de Grondwet gepleegd en het vrije geweten aan banden gelegd kon worden! Is die tegenstelling niet grievend, is zij niet vernederend voor het menschelijk gevoel, schokt zij niet uw geloof aan deugd en goede trouw!

Doch de *Uittreksels* bevestigden, van den anderen kant, ons vertrouwen op den uitslag der hangende [illegible]. Mogen al enkele heerschzuchtige en trouwlooze regeringslieden alles veil hebben voor het bezit der magt — wij kunnen, wij willen niet gelooven, dat eene vergadering, waarin zoovele eerlijke lieden zitten te midden van zoo velen die toch niet op den duur blind kunnen wezen voor het goed regt en het waarachtig belang des lands, — wij kunnen, wij willen niet gelooven, dat zulk eene vergadering met de regering zou kunnen instemmen, waar zij den schijn heeft van de Grondwet onder den voet te willen halen, om in plaats van haar regt, naar de meest despotieke willekeur te kunnen regeeren. Wie toch nagaat, wat in de laatste vijf jaren, ter zake der godsdienstvrijheid in den boezem der Vertegenwoordiging verhandeld is geworden, hij kan niet ontkennen, dat door de regering het noodlottige *stat pro ratione voluntas* aangekleefd wordt, en daarom achten wij dan ook de aandachtige lezing der bovengenoemde *Uittreksels* de meest wenschelijke zaak voor allen, die er nog eenigzins aan mogten twijfelen, welke waarde aan de *monsterwet N° 2* behoort gehecht te worden.

Na eenige plaatsen geciteerd te hebben uit eene redevoering van den heer Lightenvelt, ter handhaving der godsdienstige vrijheid, gelijk die staat uitgedrukt in het VIe Hoofdstuk der Grondwet, maakt de *Echo Universel* de volgende opmerkingen:

»Daar nu de heer Lightenvelt met betrekking tot de godsdienstige vrijheid dusdanige gevoelens koestert, valt het moeijelijk te veronderstellen, dat hij zijne toestemming heeft kunnen geven aan een wetsontwerp, 't welk die vrijheid stelt onder ministerieele willekeur en haar in waarheid vernietigt, in weerwil der waarborgen bij de Grondwet gegeven. Wij voor ons gelooven nog altijd dat de heer Lightenvelt aan zijne vroegere gevoelens is getrouw gebleven en in den boezem van het kabinet het werk van den heer van Hall heeft bestreden. Maar wij gelooven ook, dat de minister, al is hij verwijderd, toch aansprakelijk blijft voor de ingediende wet, zoo lang hij niet openlijk zijn afkeuring heeft te kennen gegeven van het werk van zijn behendigen kollega.

»Voorts, de verwijdering van den heer Lightenvelt is een nieuw bewijs van de inkonsequentie en de veranderlijkheid der meeningen van den tegenwoordigen minister van Buitenlandsche Zaken. Nog [illegible] November ll. deed zich de [illegible] hartstogtelijk voorstander van [illegible]

kerkgenootschappen; het ging zelfs zoo ver, dat hij het verlangen scheen te hebben, om zoo er nog gelegenheid toe was, te sterven als martelaar voor de godsdienstige vrijheid. De heer van Hall was toen van oordeel, dat elke godsdienst een zoo heilzamen invloed uitoefende op den Staat, dat zij wel eene bijzondere bescherming verdiende. De ex-afgevaardigde van Amsterdam vond deze bescherming in de herstelling der afzonderlijke ministerien van eeredienst, die de kerkgenootschappen niet overheerschten, maar integendeel hunne belangen in het kabinet verdedigden. Hij stemde tegen het budget der departementen van eeredienst, omdat de Kamer op deze begrootingen geen krediet van 16,000 gulden wilde brengen, als traktementen voor de hoofden der beide ministerien.

»Maar thands vraagt de heer van Hall de volstrekte onderwerping der kerkgenootschappen aan het *bon plaisir* eens ministers, hij verwerpt het beginsel van scheiding tusschen Kerk en Staat en maakt voor anderen het martelaarschap gereed 't welk hij eens voor zich zelven begeerde. En een dier ministers welke hij zoo noodig heeft geacht om de belangen der godsdienst te verdedigen op een tijdstip dat de godsdienst nergens gevaar liep, is thands van huis gezonden op het eigen oogenblik dat het kabinet is zamengespannen tegen de godsdienstige vrijheid der natie.

»Wanneer men deze bittere tegenspraak in het gedrag van een staatsman wel nagaat, denkt men onwillekeurig aan de geestige vergelijking, waarmede eens de heer Baud het voornaam goocheltalent van zijn ambtgenoot vergeleek, of wel weer herhaalt de zoo ware en ernstige woorden van den heer Sirtema de Grovestins:

»De verwijdering van den heer van der Duijn door den heer van Hall was een schitterende hulde gebragt door een eerzuchtig intrigant, aan het edel karakter van een eerlijk man."

De *Nederlander* verbreekt eindelijk zijn stilzwijgen omtrent de *verdrukkings-wet* met de volgende verklaring:

»Wij wenschen het Ministerie te ondersteunen.

»Zonder verloochening van onze beginsels en antecedenten.

»Volgens *de verklaring van 26 April;* gelijk haar zin en geest door de omstandigheden, waaraan het Ministerie zijn bestaan te danken heeft, toegelicht wordt.

»Kunnen wij, wanneer we aldus, op den bodem onzer eigen politieke overtuiging *zelfstandig ministerieel* zijn, onze goedkeuring hechten aan eene voordragt *ter regeling van het toezigt op de Kerkgenootschappen?*

»Om dit te kunnen doen, moeten wij de overtuiging hebben, dat zoodanige voordragt volgens *de Grondwet geoorloofd* en voor de *ware belangen* van het Vaderland *wenschelijk* is.

»Ook wanneer we daarvan overtuigd zijn, is het eene andere vraag of we tegen *deze* wet geen bezwaar hebben.

»Zij komt ons in verscheidene bepalingen, *gelyk ze daar ligt*, onaannemelijk voor.

»Of ze *door wijzigingen aannemelijk kan worden gemaakt*, is twijfelachtig. Aan den eenen kant zou daarvoor bijkans eene geheele omwerking worden vereischt. Daarentegen is zij niet zoodanige *stelselmatige ontwikkeling van één beginsel* waardoor, bij misprijzing der hoofdgedachte, elke poging om stuksgewijs, niet slechts eene geheel andere wet, maar eene wet van tegenovergestelden zin te verkrijgen, in het belang eener goede behandeling van zaken, en eener regelmatige werking van de Constitutionele magten, afkeurenswaard is.

»*In elk geval*, en terwijl we, zooveel mogelijk, met onbevangenheid de wederzijdsche redeneringen ter toetse wenschen te brengen, *achten wij ons verpligt reeds nu te doen uitkomen dat wij de voordragt eener Wet, in de tegenwoordige omstandigheden, minder dan ooit zouden hebben verlangd.*

»Omdat de *spanning der Gezindheden, niet tot bedaren gebragt, maar verhoogd* wordt.

»Omdat, uit den aard der zaak, *niet alleen de Roomsch-Katholieken worden geërgerd*, maar *de protestanten beducht worden* dat de Wet of, door nietsbeduidendheid, eene *mystificatie*, of wanneer zij iets te beduiden heeft, door haar algemeenheid, althans onder een ander ministerie, ook hun ten *valstrik* zou kunnen zijn.

»Omdat door aldus de aandacht te concentreren op eene questie die, hoe gewigtig, evenwel *incidenteel* is, de *aanleiding* met de *oorzaken* der nederlaag van het vorig Ministerie verward wordt.

»Omdat men aldus aan het vorig bewind den schijn geeft als of het slagtoffer der *getrouwe naleving van de Grondwet* en der *naauwgezette eerbiediging van het regt der Gezindheden* geweest was.

»Omdat men aldus zelf medewerkt om te doen vergeten dat het door den *nationalen meester* ondermijnd was; omdat het *de Grondwet niet magteloos* en het *regt van alle Gezindheden*, in naam der [illegible] wanbegrippen, *miskend had.*"

Wij hebben reeds eenmaal gewezen op den tegenstand, welken de wetsvoordragt ter regeling van het toezigt op alle onderscheidene kerkgenootschappen, ook vindt bij »*de Stem*," het orgaan van de *Christelijk afgescheidene gemeenten* in Nederland.

Dit blad komt, in zijn N°. van heden, op die voordragt terug, en zegt daarvan het volgende:

„Is het wets-ontwerp, regelende het toezigt op de onderscheidene Kerkgenootschappen, alleen een band voor de Roomsche gezindheid? — Antwoordt men hierop: „ja, alleen."

„Art. 1. Dan vragen wij: waar is de waarborg voor de *ware Kerk*, in art. 1 te vinden, dat de Staat het beleggen van *Synoden* en het benoemen der voorzitters niet zal brengen onder *zoodanige bepalingen, waarvan de uitvoering niet zonder medewerking van het staatsgezag kan plaats hebben?*

„Ook vragen wij, waar is in dit art. de waarborg voor de *ware kerk*, dat de *Staat* het oprigten van *hoogescholen* en het benoemen van *professoren* of *hoofdonderwijzers* niet zal brengen onder genoemde *bepalingen*, als art. 1 bedoelt?

„Nog vragen wij, waar is in art. 1 de waarborg, dat de *Staat* het tegenwerken en kerkelijk straffen der bloedschendelijke huwelijken niet zal brengen onder bovengenoemde *bepalingen*, die buiten zijne medewerking krachteloos zijn?

„Met vrees vragen wij: waar is de verzekering in art. 1, dat de *Staat* de uitvoering van de geheele kerkelijke *tucht* niet zal brengen onder de *bepalingen* in art. 1 b.?

„Wat kracht van waarborg geeft, op bovengenoemde organisatiën, het eerste gedeelte van art. 1, als het tweede gedeelte regt wordt ingezien? Of levert de dagelijksche ondervinding van het Hervormd genootschap een genoegzamen waarborg op voor de *ware Kerk*, dat de *Staat* zich niet zal bemoeijen met bovenstaande organisatien?

„Art. 2. Is het uit dit artikel of uit de toelichting te bewijzen, dat onze *Koning* den in dit artikel bedoelden *eed* aan de *bedienaren* der *ware Kerk* niet zal opleggen?

„Hoe gemakkelijk de eed voor de bedienaren der ware Kerk is, om trouw te zweren aan het Huis van Oranje en het bevorderen naar vermogen, tot rust en welvaart voor Nederland, *zoude nogthans de eed geene ondoenlijke zaak zijn als er wetten bestonden en werden uitgevoerd die tegen Gods woord strijden?*

Art. 6. Is het eene wenschelijke zaak of een knellende band dat een leeraar der *ware kerk* beroepen zijnde, niet mag trekken tot de roepende gemeente, wanneer de goedkeuring des Konings daartoe niet is gegeven.

„Art. 9. Is het grondwettig, dat het voorregt van het klokkenluiden, om de ingezetenen tot de godsdienstoefening op te roepen, van de willekeur der Kommissarissen des Konings zal afhangen?

„Of is het grondwettig, dat alle gezindheden een gelijk regt hiertoe hebben, of is het beter, om niemand te ergeren, dat het bij de godsdienst geheel niet toegelaten wordt?

„Wij wenschen de gemeenten nogmaals te bepalen, om toch het wetsontwerp wel te overwegen, of het noodig of niet noodig is, adressen tegen hetzelve in te zenden."

Inhoud en betoogtrant blijven — wij behoeven het welligt niet te herinneren — even als vroeger, voor rekening van het blad, waaraan wij het citaat ontleenen.

De *Haagsche Nieuwsbode* vindt het zeer verkeerd, dat de Katholieken tegen de nieuwe wet van liefde en behoud petitionneeren. Weet ge wel, zegt hij, dat tegen één petitie van uwen kant er twee kontrapetitien van den kant der Gereformeerden zullen komen. De hartstogten begonnen nu te bekoelen, en ziet, die maakt gij door uw petitionnement weer aan het gisten.

Braaf en eerlijk politieblad, hoe is de onrust in het land gekomen en wie heeft ze helpen aanstooken? Onderzoek uw geweten, en bloos zoo gij nog bloozen kunt.

Indien de Katholieken dien EERLIJKEN en GEMOEDELIJKEN raad volgden, dan zal datzelfde blad eerlijk genoeg wezen, om, tot aanprijzing dier schoone wet, op gemoedelijken toon te zeggen: Onze katholieke landgenooten, op wie die wet meer van toepassing schijnt te wezen, vinden daarin geen bezwaar; want zij hebben van hun regt, om daartegen te petitionneeren weinig of geen gebruik gemaakt.

Goed van vertrouwen, als de Katholieken zijn, hadden zij maar al te veel de neiging om naar den raad te luisteren, als men hun toefluisterde, »gij hebt misschien gelijk, maar het is STAATKUNDIG te zwijgen — of: bedenk toch, dat waar het Protestantismus ophield *geloovig* te zijn, het nog altijd *anti-katholiek* is. Tracht u dus zoo klein mogelijk te maken; dan ziet men u misschien genadiglijk over het hoofd."

Goede, menschlievende en verdraagzame menschen, neemt het ons, als het u belieft, niet kwalijk dat wij voortaan onzen eigen weg gaan. Na hetgeen gebeurd is, is de eenigste politiek die ons passen kan, die van geen politiek te hebben. Meer dan ooit is onze leus: *Doe wel en zie niet om: fais ce que dois, advienne que pourra.*

Wat er ooit gebeure, wij hebben het niet op ons geweten.

Te s'Gravenhage wordt onderstaand adres met vele handteekeningen gevuld:

»*Aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal.*

»Mijne Heeren!

»Geven met gepasten eerbied, doch tevens met ernstigen nadruk, te kennen de ondergeteekenden, R. C. ingezetenen der gemeente 's Gravenhage, allen kiezers of tot den gegoeden stand behoorende:

»Dat zij met verbaasdheid gezien hebben de voordragt van Wet *regelende het toezigt op de onderscheidene kerkgenootschappen*, welke door 's Lands Regering aan de beoordeeling Uwer vergadering is onderworpen.

»De ondergeteekenden achten zich verpligt, in deze gewigtige omstandigheden, waarin het de belangen van den Staat en hunne dierbaarste regten geldt, als goede Staatsburgers, en ter voldoening der inspraken van hun geweten, gebruik te maken van hun grondwettig regt, aan U, Mijne Heeren, hunne bezwaren tegen deze voordragt vrijmoedig kenbaar te maken en dezelve aan uw verlicht oordeel en vaderlandsch gevoel te onderwerpen.

»Eene Wetsvoordragt zoo als de onderhavige billijkt hunnen stap; want zij beschouwen haar als regtstreeks strijdig met de Grondwet.

»De Grondwet erkent immers de volle vrijheid van alle Kerkgenootschappen. Zij wil geene preventieve maatregelen, en duldt alleen de repressieve. Dit getuigt de letter en de geest dier eerste onzer Staatswetten; zoo als die spreekt in den onderlingen zamenhang harer bepalingen en wel allerdrukkelijkst in de *Memorie van toelichting* bij de herziening der Grondwet, namens de Regering, ingediend. Wij lezen daar: »Het waken der »Regering, dat allen blijven binnen de palen der Wet, »bestaat in het beteugelen van hen, die buiten deze »palen gaan, niet in het vlechten van banden, opdat »zij dezelve niet zouden kunnen overschrijden."

»De Grondwet steunde op het groote beginsel: SCHEIDING VAN KERK EN STAAT; ZELFSTANDIGHEID DER KERK. Zij wilde dat de Kerk VRIJ zoude zijn; vrij in hare inrigting; vrij in hare wetgeving; vrij in hare werking; VRIJ; dat is: geheel buiten invloed van de Regering.

»Aan die *vrije* Kerk beloofde de hoogste Wet des Lands hare bescherming; en de beteekenis van die belofte was: dat zoo een Kerkgenootschap in zijne regten werd verkort, of bij de uitoefening daarvan tegenstand mogt ontmoeten, de Regering tusschen beide zoude komen, om het Kerkgenootschap in zijn goed regt te handhaven.

»Doch terwijl zij die vrijheid, die zelfstandigheid, die eigene magt en eigen beheer erkende en waarborgde, meende zij tevens te moeten waken tegen de mogelijke misbruiken, welke van die vrijheid mogten worden gemaakt.

»Zij wees de ENKELE BEPERKINGEN aan, die, naar haren geest, het beginsel van vrijheid mogten inkorten, ten einde op dat gebied niets aan de *gewone wet* over te laten.

»Maar juist daardoor sloot zij alle verdere beperking, veel meer, — alle verkorting van regten uit.

»De Grondwet heeft daarom in haar VIe Hoofdstuk geene *organieke* [illegible] andere vrijheden, — willen voorschrijven.

»Ook is het steeds gebleken, dat, met behulp der bestaande wetten, Z. M. de Koning heeft kunnen WAKEN, dat alle kerkgenootschappen zich HOUDEN BINNEN DE PALEN *der gehoorzaamheid aan de* WETTEN *van den Staat*; dat openbare godsdienstoefeningen plaats hebben, zonder stoornis der *openbare* ORDE en RUST, en dat de maatschappij en hare leden voldoende bescherming vinden IN DE STRAFWET, tegen uitspattingen der volle vrijheid van godsdienstige meeningen.

»En nu bevatten bijna al de bepalingen der Voordragt preventieve maatregelen, »gevlochten banden". Het ontwerp bindt niet slechts tegen mogelijke overtreding van Staatswetten; maar verhindert zelfs elke vrije beweging op het echt kerkelijk terrein, en tracht de onschuldigste en onschadelijkste daden onder de toepassing eener geheel nieuwe strafwet te brengen en de godsdienst aan bloote willekeur prijs te geven.

»Zoo zoude dan het dierbaarste kleinood ontvreemd en godsdienstvrijheid, — in strijd met de Grondwet, — in deze dagen uit Nederland verbannen worden.

»Bovendien beschouwen de ondergeteekenden het Wetsontwerp, waarover zij zich bezwaard gevoelen, als geheel strijdig met de eerste en eenvoudigste beginselen van het regt; daar deze de *retroactiviteit* wraken, elk gegeven woord, elke officiele verklaring door de bevoegde magt afgelegd, als heilig beschouwen, en het naleven daarvan als den eerste grondslag van bestendige orde en rust voorschrijven.

»Intusschen, de voordragt van Wet verwerpt de openlijke, de solemneelste verklaringen der vroegere en latere regeringen nopens de vrijheid der Kerk, nopens hare *vrije organisatie*; verklaringen jaren lang en bij herhaling door de Wetgevende magt aangenomen en nog onlangs ten aanhoore van geheel Nederland, den 27 April jl. door de Regering bevestigd, bij den aanhef der mededeeling van de diplomatieke stukken.

»Ten gevolge van deze verklaringen, had de *organisatie* der R. C. Kerk in Nederland plaats, en is het in den jare 1827 plegtig gesloten Concordaat vervallen; en thans wil men het zoo plegtig erkende intrekken; wel het Concordaat als afgeschaft beschouwen, maar de vrije regeling ontzeggen; en daardoor op onze Natie eene blaam werpen, die haar voor immer in de jaarboeken der Geschiedenis zoude schandvlekken.

»Eindelijk, om in geene bijzonderheden der Wet te treden, door anderen reeds ontwikkeld, zullen de ondergeteekenden, voor zoo veel hunne leeraars betreft, zich eene vraag veroorloven. Waardoor wordt gebillijkt

de aan de regering te verleenen bevoegdheid, om van de bedienaren der Godsdienst eenen voor hen en voor hunne geloofsgenooten honenden eed te vergen; eenen eed namelijk: van getrouwheid aan den Koning en aan de Wetten van den Staat; daar het van algemeene bekendheid is, dat hunne herders de trouw aan den Koning en de gehoorzaamheid aan de Wet als een hunner eerste pligten beschouwen, en dit aan hunne onderhoorigen als godsdienstpligt verkondigen.

Het is daarom dan ook dat de ondergeteekenden de voorgedragen Wet als *hatelijk* niet alleen, maar ook, uit verschillende oogpunten, als *hoogst gevaarlijk voor den Staat* beschouwen.

Welk punt zij echter niet zullen ontwikkelen; hopende dat die onthouding door U, Mijne Heeren, zal worden gebillijkt.

»Alleen zij het hun ten slotte nog vergund ten opzigte der ware aanleiding dezer voordragt van Wet op te merken, dat alhier alleenlijk de vraag had moeten gelden en geldt, of door de tot stand gebragte kerkelijke organisatie der R. C. Kerk in Nederland eene bestaande Strafwet is geschonden?

»Zoo neen. — Hoe zal men dan moeten beoordeelen de poging om eene daad *onstrafbaar toen zij gepleegd werd*, door eene te scheppen Strafwet *misdadig te doen verklaren*?

»Redenen, waarom de ondergeteekenden de Tweede Kamer der Staten-Generaal smeeken, de voordragt van Wet niet te bewilligen; en Z. M. den Koning eerbiedig te verzoeken, deze voordragt van Wet in nadere overweging te nemen."

Wij vernemen heden, dat verzonden zijn aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal adressen, gelijkluidende met dat in ons Nommer 1339 medegedeeld of daarmede overeenstemmende, uit

Overschie	met	52	naamteekeningen.
Groenendijk	»	33	»
Naarden	»	23	»
Warmond	»	135	»
Westervoort	»	147	»
Leimuiden	»	59	»
Eemnes	»	49	»
Laren	»	120	»
Monster	»	59	»
Montfoort	»	77	»
Delfshaven	»	160	»
Enkhuizen	»	90	»
Uithuizen (1)	»	19	»
Zevenaar	»	138	»
Angerloo	»	40	»
Wehl	»	37	»
Tholen	»	70	»
Jutphaas	»	30	»
Bodegraven en Zwammerdam	»	65	»
Harmelen	»	106	»
Deurne	»	600	»
Drunen	»	489	»
Deurn	»	600	»
Drunen	»	430	»
's Bosch (2)	»	750	»
Oudewater	»	126	»
Oude Rijn	»	75	»
Sassenheim	»	50	»
Duiven	»	127	»
Schiedam	»	187	»
Grootebroek (3)	»	50	»
Vogelenzang	»	60	»
Woerden	»	164	»
Lichtenvoorde	»	74	»
Zieuvent	»	124	»
Medemblik	»	40	»
Hoorn	»	108	»
Kortenhoef	»	30	»
Geesteren	»	37	»
Drietelaar (4)			

Wij vernemen dat de heer Harrison, pikeur van Z. K. H. Prins Hendrik, die ll. Zaturdag bij de wedrennen op de Larener Hoogten zwaar gekwetst, doch onmiddellijk door onzen kundigen stadgenoot, den apotheker Gt. van Meurs, die zich gelukkig daar ter plaatse bevond, zeer doelmatig verbonden werd, thans in zulk een gunstigen staat van beterschap verkeert, dat hij eer 14 dagen verloopen zijn, naar zijn gewoon verblijf op het Loo zal kunnen getransporteerd worden. Men is van gevoelen dat de heer Harrison slechts aan de spoedig en doelmatig verleende geneeskundige hulp het behoud van zijn leven te danken heeft.

---

(1) Alle grondeigenaars.
(2) 2de Lijst.
(3) Eerste adres.
(4) Het Kerk- en Armbestuur.

'sGRAVENHAGE, 15 Julij. De afdeelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal hebben het onderzoek over het ontwerp van wet tot regeling van het toezigt op de kerkgenootschappen nagenoeg ten einde gebragt. Slechts nog eene afdeeling is heden daarover vergaderd geweest. Men verneemt, dat de behandeling van het ontwerp tot belangrijke en uiteenloopende beschouwingen in de afdeelingen der Kamer heeft aanleiding gegeven, zoo wel wat betreft de vraag, of het ontwerp met de bepalingen der Grondwet is overeen te brengen, als wat aangaat den inhoud der voordragt. Omtrent het eerste punt moeten de gevoelens zeer verdeeld geweest zijn. Ten aanzien van het laatste verneemt men, dat er vele aanmerkingen van verschillenden aard gemaakt en dat er onderscheidene wijzigingen in het ontwerp voorgesteld zijn. Het opmaken van het verslag over dit ontwerp door de kommissie van rapporteurs zal wel eenige dagen duren.

— De stukken, tusschen de Regering en het Hof van Rome in den laatsten tijd gewisseld, betrekkelijk de hierarchie, zijn thans ter griffie van de Kamer nedergelegd en zullen waarschijnlijk morgen namiddag aan de leden gedrukt worden rondgedeeld.

Z. M. heeft benoemd tot omtv. der dir. bel., in- en uitgregten en acc. te Goujà, den heer H. Schelkema; en tot rektor magnificus der hoogeschool te Groningen, voor het akademiejaar 1853/54, den hoogleeraar J. A. C. Rovers.

STATEN-GENERAAL.

TWEEDE KAMER.

Zitting van Vrijdag 15 *Julij*.

In deze zitting zijn achtereenvolgens zonder beraadslaging en, met algemeene (61) stemmen aangenomen de navolgende wetsontwerpen, namelijk:

Dat tot tijdelijke instandhouding van eenige Belgische wetten en besluiten in het hertogdom Limburg; dat tot opening van een nieuwen termijn ter vervulling der formaliteiten, bedoeld bij art. 9 der wet van 28 Julij 1850 (naturalisatie); en dat tot regeling van het fonds van koopprijzen van domeinen dienst 1852.

De kommissien van Rapporteurs voor de wets-ontwerpen, betrekkelijk de afsluiting van het kanaal van St. Andries, tot wijziging van hoofdstuk VI der staatsbegrooting voor 1852 (kindergelden), en tot regeling van het fonds van konsignatien; hebben hare eindverslagen ter tafel gebragt. De Kamer heeft bepaald dat de bedoelde wetsvoorstellen in de opgegeven orde in behandeling zullen worden genomen op aanstaanden Woensdag, den 20 dezer, te beginnen des voormiddags ten elf ure.

Onder de in deze zitting ingekomen stukken behooren een aantal verzoekschriften waaronder honderd acht en zestig houdende bedenkingen tegen het aanhangige wets-ontwerp regelende het toezigt op de onderscheidene kerkgenootschappen.

De kommissie voor de petitien heeft op eenige in hare handen gestelde adressen verslagen uitgebragt, met welker konklusien de Kamer zich vereenigd heeft.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 14 Julij. De *Moniteur* van heden bevat den tekst der cirkulaire, door den heer Drouin de Lhuys aan al de Fransche diplomatieke agenten bij de vreemde hoven gerigt, als antwoord op de eerste nota van graaf van Nesselrode, dd. 11 Junij ll.

Deze nota, in welke de quæstie der Heilige Plaatsen, de grieven en eischen van Rusland, zoowel als de door de Porte aangeboden voldoeningen en koncessien, beknopt en duidelijk worden blootgelegd, eindigt in dezer voege:

»De regering van Frankrijk heeft eene andere gedragslijn gevolgd, en de gematigdheid waarvan zij het voorbeeld gaf, geeft haar, behalve dat zij daardoor van elke verantwoordelijkheid in de tegenwoordige krisis ontheven is, het regt om te hopen, dat de opofferingen die zij gedaan heeft voor de handhaving der rust in het [illegible] duidelijk een middel zal weten te vinden, om zijne eischen met de voorregten, aan de souvereiniteit van den Sultan verbonden, te vereenigen, en op eene andere wijze dan door het geweld, een verschil te doen ophouden, waarvan zoo vele belangen thans de oplossing verbeiden.

— De stad Parijs werd heden omstreeks 12 ure door zoo verschrikkelijke vlagen van regen en wind bezocht, dat verscheidene straten in de wijk Chaussée d'Antin in beken of rivieren veranderd schenen. Elders liep het water bij stroomen in de winkels.

ENGELAND.

LONDEN, 15 Julij. Gisteren werd het ministerie in het Huis der Gemeenten door den heer d'Israëli geïnterpelleerd, betrekkelijk den stand der Oostersche quæstie. Lord John Russell heeft, in antwoord op deze interpellatie, te kennen gegeven, dat de Fransche en Engelsche regeringen zoodanige voorstellen hebben gedaan, als door Rusland en Turkije beiden kunnen aangenomen worden. Eene diskussie over de Oostersche quæstie was dus ontijdig, zoolang het antwoord van Rusland en Turkije niet zal ontvangen zijn.

— In Herfordshire heeft de storm in den nacht van Vrijdag op Zaturdag, groote verwoestingen aangerigt. Eene ontzettende donderwolk barstte er onverwacht los, en het water viel bij stroomen neer. In eene woning, die weggerukt werd, kwamen al de daarin aanwezige personen, ten getalle van zeven, om, alleen een gedeelte van den schoorsteen is blijven staan. In eene andere woning stond het water vijf voeten hoog, en acht paarden verdronken in den daarnevens staanden stal.

DUITSCHLAND.

KEULEN, 15 Julij. Men schrijft uit Bern: Omstreek een jaar geleden werd van wege de Zwitsersche politie bezwaar gemaakt tegen het verblijf van de hertogin-weduwe van Orleans en van den Franschen staatsman Thiers in eene Zwitsersche badplaats. De Tweede Kamer der Wetgevende Magt van den Bond heeft in hare zitting van den 11den dezer een zoodanig gedrag der politie berispt, niethoofde dat het regt der republiek om gastvrijheid aan allen te verleenen, zijne waarde zou verliezen, indien het alleen jegens onbeduidende personen uitgeoefend werd.

— Men schrijft uit Petersburg, dat prins en prinses Frederik der Nederlanden met prinses Marie, den 5den dezer van Stokholm in Peterhof zijn aangekomen.

WEENEN, 13 Julij. Men berigt dat Omer-Pacha de Donau-liniën heeft laten verkennen.

STADSNIEUWS.

BURGERLIJKE STAND.

AMSTERDAM, 16 Julij.

ONDERTROUWD (14 Julij): P. W. F. Daal met S. Brons. — H. G. van Munster met W. E. Klonkert.

GETROUWD (14 Julij): H. de Vries met A. van Bolès van Braambeek. — R. W. Helmsing met F. C. C. Schreuder.

BEVALLEN (14 Julij): J. P. Beversen, geb. Muijs, D. — W. J. Immink, geb. van der Meer Mohr, Z. — M. Voute, geb. Retemeijer, Z.

OVERLEDEN (9 Julij): A. M. Hendriks, wed. C. H. Fischer, 87 j. — (13 Julij): J. H. Swartwout, 46 j. — G. Knegt, 27 j.

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

			15 JULIJ 4½ u.	gebl.	16 JULIJ 4 u.	gebl.
NEDERL., Werkel. Sch. à 2½ pCt.			63	63¼	63	63⅛
Dito Dito	3	»	76 5/16	76¼	»	
Dito Dito	4	»	94	94	»	[illegible]
Dito Leening 1844	4	»	94½			
Amortis. Syndic.	3½	»		98	»	
Handel-Maatschappij	4½	»	124½	125	»	
Aand. Rijn-Spoorweg		»			»	
Aand. Holl. S. M.		»			»	
Obligatien		»			»	
BELGIE, Obligatien 1844		»			»	
Cert. bij de Belg. Bank	2½	»			»	
Dito bij Rotsch. en Volksv	»	»	52½	52½	»	
FRANKRIJK, Obligatien	3	»			»	
SPANJE Nieuwe	1	»	22¼	22 11/16	»	
Dito	3	»	47½		»	
Dito Binnenl. à 6/m.	»	»	42½	42 3/16	»	42½
Coup. Bewijzen		»	5⅞	5⅞	»	
Amortisable Schuld		»	5 3/16		»	
PORTUGAL te Londen	3	»	39 9/16	39 9/16	»	39⅛
Dito Dito	4	»	36 11/16	36¼	»	
RUSL. bij *Hope* 1798 en 1816	5	»	109	108¾	»	
Dito Dito 1828 en 1829	»	»	108		»	
Cert. bij d°. 1831 en 1833	»	»			»	
Dito	4½	»		99½	»	
Dito bij *Hope*	4	»	93¼		»	
Dito bij *Stieglitz en C°*	»	»	91⅞	92	»	92¼
Dito bij id. 5de Serie	4	»			»	
Cert. te Hamburg	5	»			»	
Inschrijving in Assignat.	6	»			»	
Cert. van dito	»	»	75½		»	
POLEN, Certifikaten	4	»			»	
Dito Aand. à fl. 500		»			»	
[illegible]						
AMERIKA, Bank-Actien		»			»	
PRUISSEN, Aand. met Lot. R. 50		»			»	
OOSTENRIJK, Metalliek	5 pCt.		81 9/16	81½	»	81⅝
Dito 1847	2½	»	42 1/16	42	»	42½
Dito 1851	2½	»	42	41 15/16	»	42
Dito 1849	5	»	94	93 15/16	»	94 1/16
Ween. Bank bij *Goll en C°*.	»	»			»	
Dito	4	»	71		»	
Letter B	5	»	94	93 15/16	»	[illegible]
Aand. met Loting fl. 500	»	ƒ			»	
Nieuwe dito 250	»	»	300		»	
NAPELS, Cert. Lam. en Rommer 5 pCt.						
BRASILIE te Londen 1824	5	»	99		»	
Dito Leening 1843	5	»			»	
Dito £ 200		»			»	
PERU	3½	»		80½	»	
MEXICO Nieuwe	3	»	26 3/16	26 3/16	»	
VENEZUELA à £ 100	3½	»	38⅜		»	
GRENADA à £ 100	2	»	21⅜		»	
Dito Uitgestelde		»	9½		»	
ECUADOR à £ 100		»	4 5/16		»	

Alhoewel de stemming algemeen williger was, verdienen echter handel en variatie geene vermelding.

Koers van het Geld: Beleening 2½ pCt., Prolongatie [illegible] Diskonto 2 pCt.

Wisselkoers.

Parijs	2/m.	*f* 56 5/16	Livorno	2/m.	*f* 39½
	zigt	„ 56⅜	Napels	„	„ 81⅝
Bordeaux	2/m.	„ 55⅛	Petersburg	„	„ 1,86
„	½/m.	„ 56⅛	Weenen	6/w.	„ 31⅛
Madrid	3/m.	„ 245	Augsburg	„	„ 35⅛
Cadix	„	„ 24›	Frankfort	„	„ 99¼
Sevilje	„	„ 242	Hamburg	2/m.	„ 35⅜
Bilbao	„	„ 243	„	zigt	„ 35 1/16
Lissabon	„	„ 41½	Londen	2/m.	„ 11,75
Porto	„	„ 41½	„	zigt	„ 11,82½
Genua	2 m.	„ 46⅜	Rotterdam		„ ½

BUITENLANDSCHE BEURZEN.

ANTWERPEN, 13 Julij. Belg. leen. 2½ pc. 55½, 1840/1842 4½ pc. 97½; 1848, —; Spanje 1—3 pc. 22¼; Binnenl. 3 pc 40, Romeinen 5 pc. —; Oostenrijk Metalliek 5 pc. 85.

PARIJS, 15 Julij. Fransche 3 pc. 76,80; id. 4½ pc. 101,50; Bank-akties 2700, —; Belg. 1840/42, 5 pc. —; 4½ pc. —; 2½ pc. —; Napels 5 pc. —,—; Spanje 1—3 pc. 21⅛; Buitenl. 3 pc. —; Binnenl. 3 pc. 41½; Holl. 2½ pc. —; Piemont 5 pc. 98,50; Portugal 4 pc. —; Romeinen 5 pc. 99½; Rusland 4½ pc. 98¼; Metall. 5 pc. 86½.

MADRID, 12 Julij. Spanje 3 pc. 42¼; 1—3 pc. 23⅛; Cert. Coup. —. Bank S. Fernando —.

LONDEN, 15 Julij. Cons. kont. 97¾ a —; op tijd 97¾ a —; Braz. 99½ a 100½; 1829/39 — a —. 1852 98½ a 99; Den. 3 pc. 86; 5 pc. 105 a 107; Ecuad. 5⅛ a 5⅜, Gren. 21½ a 22; Uitgest. 9⅛ a 9¼; Mexiko Nieuwe 26⅛ a —; Peru 4½ pc. N. 83 a 85, Uitgest. 59 a 60, Rusl. 1822 5 pc. 116½ a 117; (N.) 4½ pc. 99¼ a 100¼; Portugal 5 pc. — a —; 4 pc. 41 a 41½; 3 pc. — a —; Spanje 1 pc 22½ a —; 3 pc. 46¼ a 46½; Coup. cert. 5¾ a 6; Passive 5⅛ a 5⅜; Holl 2½ pc. 63¾ a 64¼; id 4 pc. 96 a 96½; Venez. 38¼ a 39; Uitg. 16 a 16½; Wissel op Amsterdam *f* —.—; Grieken 1824 8¼ a 8¾; 1825 —.

WEENEN, 15 Julij. Met. 5 pc. 94⅛; Bank Aktien 1405; Wissel op Londen 10.48, Zilver 9¼.

BERLIJN, 14 Julij. Schuldbr. 3½ pc. 92⅜; Loten 142 Russ. Stiegl. 4 pc. 97¼; Pools. 4 pc. 89⅜; Loten fl. 500 92 Oost. Met. 5 pc. 80½; Amsterdam zigt 141⅛g, id. 2/m. 141⅛g.

HAMBURG, 14 Julij. Russ. Cert. 5 pc. 103; Oost. Met. 5 pc. 92; Spanje 1—3 pc. 21½; Binnenl. 3 pc. 39¼.

FRANKFORT, 15 Julij. Met. 5 pc. 85⅜; A 5 pc. 85⅜; 2½ pc. 43¼; Bank-Aktien 1582, Darmst. Loten fl. 50 99½; id. fl. 25 31¼; Badensche Loten fl. 50, 70½; id fl. 35, 40½; Nassausche fl. 25, 28½ Holl. 2½ pc. 62⅜, id. 4 pc. 95, Sardinische 40¼; Wissel op Weenen 108¼.

HANDELSBERIGTEN.

AMSTERDAM, 16 Julij.

OVERZIGT DER WEEK.

KOFFIJ. Met zeer weinig handel, alleenlijk de blanke en groene soorten genoten eenige vraag, waarvoor men dan ook goede prijzen bedingen kan. — Van Batavia per *Amstel*, zijn bij partikulieren aangevoerd: 2234 Balen.

THEE. De afloop der veiling te Rotterdam, kan men als vrij gunstig beschouwen. *Congo* zeer ordinair en ordinair werd tot de getaxeerde prijzen grootendeels verkocht, en slechts enkele kerken opgehouden, goede *Congo's* bedongen 5 cts. boven Taxatie, zeer goede en geurige van 10 tot 20 cs. — Van *Souchon* werden 32 koopen tot ca. 5 cts onder Taxatie verkocht en 11 koopen opgehouden. — *Flowery Pecco* werd tot iets beneden Taxatie verkocht.

TABAK. De *Noord-Amerikaansche* soorten worden bij voorkomen te geëigende n grif van de markt genomen; in den loop der week werden verkocht: 170 vaten *Marijland*, 6 vaten *Kentucky* en 35 vaten *Virginie Tabak* — Tegen 3 Augustus zijn in veiling aangeslagen: 1034 pakken *Java Tabak*, aangebragt per *Canton*, van Batavia, bestaande in redelijk tot ordinair dekblad, goed omblad en bruin tot ordinair Binnengoed.

SUIKER. *Rawe*. 518 kisten *Havana Suiker*, zoo gezond als ...nadige werden in veiling van *f* 22 tot *f* 33 verkocht. — Van *Java Suiker* werden 1161 kranjangs, per *Amstel*, tot *f* 1½ onder avanjprijzen der laatste veiling verkocht. — Overigens zonder belangrijke omzet in afwachting der Veiling van 68,679 kranjangs, den 19 dezer door de N. H. M. alhier te houden. — *Geraffineerd* voor *Uitvoer* niets verhandeld, in konsumptie kan men noteeren: *Melis Stoom* N S R *f* 67 a 68, N° 2 *f* 65 a 66, N° 3 *f* 61 a 62; B K N° 2 *f* 61. B & H *f* 59; S & T N° 1 *f* 61, N° 2 *f* 60, W & Z *f* 57. — *Stroop*. *Stoom f* 23 a 24; O F *f* 25 a 27

SPECERIJEN stil. *Notenmuskaat* N° 1 205 a 208 cts., N° 2 180 a 185 cts, N° 3 140 cts, N° 4 89 a 90 cts. — *Foelie* C & D 200 cts. — *Nugelen* 43 a 44 cts.

GEDROOGDE FRUITEN. *Krenten* met weinig handel, doch vaste prijzen, goede kwaliteit 1851 *f* 44 a 46. — *Rozijnen* ... gesteund. *Nieuw Smirna f* 20 a 20½. Van *Nieuw Samos* ... eenige partijtjes a *f* 13 afgedaan, de prijs is thans *f* 13½. ... Blijft voor den uitvoer gevraagd tot de prijzen van *f* ... voor gepeld *Java* en *Arracan* en *f* 11 a 11½ voor gepelde ... *Rijst*

VERFWAREN. *Indigo*. Ofschoon de handel in dit artikel niet groot is, heeft de vaste stemming der Engelsche veiling veel bijgedragen om houders hunne te stemmen. — Eenige kisten ... zijn tot volle veilingprijzen verkocht, daarenboven ... *Caraques*, ... importatie en eenige fijne *Guatimala*. — *Cochenille*. Geheel onveranderd. — *Verfhouten*. *St. Domingo Campeche* met *f* 3½ betaald. — 60 ton *Geelhout* met *f* 3. — Van mooi *Cuba* zijn ... ton aangevoerd, doch moet ... *f* 7 eerste hand *en bloc* opbrengen ... *transito*. — Van *Limahout* zijn aangevoerd 10 ton ... van ruim 50 kilo, welke op *f* 11¼ worden gehouden, en 36 ton goed kleurig Hout, cirka 22 kilo ... op *f* 9½ gehouden. — *Quercitron*. Cirka 700 balen *Baltimore* ... van boord af iets boven *f* 4 verkocht. — *Harst*. Niettegenstaande de groote toevoeren, die te wachten zijn, houdt men de prijs op *f* 3; bij groote partij *en bloc* welligt tot *f* 2¾ te koop. — *Terpentijn-Olij*. 50 vaten *Amerikaansche* met *f* 24½ a *f* ¾ betaald, en nog zoo te koop. *Fransche* houdt men op *f* 26½. — *Divi Divi*. Niets in gepasseerd. — *Zwavel*. Geheel onveranderd. — *Lood*. Gaat traag af tot *f* 12¼. — *Meekrap*. Blijft in eene zeer gunstige stemming en prijzen langzaam rijzende.

STERKE DRANKEN. *Genever* 100 °/₀ *f* 22 a 23. — *Moutwijn* 91 °/₀ *f* 19 per Vat a kont. — Van *Rum* werden in den loop der week 20 ps. van Suriname aangevoerd, tot geheimen prijs gedaan.

METALEN. *Banka-Tin f* 68 a 68½ te noteeren in *ruw Koper* is niets gepasseerd.

HENNEP. Tegen den 18 dezer komen ca. 4500 *Memelsche*, benevens 15 bondjes *Triester Hennep* in veiling.

WAS. *Inlandsch* zonder handel. — *Honing Havana*. Sedert de afdoening van 61/4 en 82/3 vaten tot *f* 3½ in Entrepot, zijn ons geene nadere omzettingen bekend geworden.

VETWAREN. *Talk* en *Smeer* blijft goed gewild. — *Talk-Olij f* 55. — Van *Palm-Olij* is dezer dagen eene lading van ca. 440 Ton, per *Decima*, van de Kust van Guinea aangevoerd. — *Traan*. *Walvisch* en *Robben f* 37 E.; *Berger bruine f* 44, *blanke f* 54 per Ton. — *Rondvisch f* 8½. — *Ansjovisch* 1853 op *f* 13½ gehouden, zonder handel.

ROTTERDAM, 15 Julij. De heden geveilde ca. 1600 bn. beschadigde Brazil Koffij, aangevoerd per *Fidelia*, zijn verkocht tot 22 a 23 c. ent., naar mate van beschadigdheid.

GRAANMARKT.

SCHIEDAM, 15 Julij. Rogge. Gedurende deze week was de kooplust zeer gering, en nu en dan zelfs iets lager werd losgelaten, zijn alleen de volgende koopen te noteeren, als: 142/2 a Archangel *f* 198 1/m; 147/2, 148/2 a Libau *f* 229 6/w, *f* 230, *f* 232 6/w. 140/2 a dito *f* 225 6/w.

Gerst werd duurder betaald, doch was moeijelijk te verkoopen. Men noteerde: 139/2 a Libau *f* 235 6/w; 132/2 a dito *f* 210 3/m; 128/2, 129/2 a Koersche *f* 200 6/w, *f* 202 6/w., 128/2 a Libau *f* 202 6/w.

Moutwijn. Verhoogde Zaturdag op *f* 18½ en Maandag op *f* 19, alzoo was echter tot en met Woensdag naar genoegen te koopen; gisteren werd niet tot dien prijs levendiger, terwijl heden alzoo moeijelijk aan te komen was.

Jenever *f* 22.50. — Amst. Proef *f* 23.75.

MIDDELBURG, 14 Julij. Tarwe, puike Nieuwe Zeeuwsche *f* 9, 9,25 a 9,50 naar deugd, mindere *f* 8 a 8,75; puike jarige Walchersche *f* 11.25, puike Nieuwe *f* 10,50 a *f* 10,75, enkeld *f* 11, puike Nieuwe dito *f* 10,25 bij partij, gewone soort *f* 9 a 9,50; mindere *f* 8,50 a 8,75 naar deugd. — Rogge, puike soort *f* 7,50, iets mindere *f* 7,40. — Gerst. Winter *f* 6, puike Zomer *f* 5,50. — Walch. Wittebooneu *f* 10,75 tot 11,25; Dito Paardeboonen *f* 7. — Koolzaad. Nieuw *f* 12. — Raap-Olie *f* 37,50; Patent-Olie *f* 39,50, Lijn-Olie *f* 35 pr. Vat.

ANTWERPEN, 15 Julij. *Koffij*. Er zijn gedaan 75 b. Havana.

Hoornen. Er zijn verkocht 10,000 st.

Huiden. Er zijn gerealiseerd 11,800 dr. Buenos-Ayres en Montevideo, 650 gez. Rio-Grande tot gunstige prijzen.

Geraffineerde Suiker ... te ... Aug. ...

LONDEN, 14 Julij. *Suiker*. Ferm. *Vreemde* Er zijn veel koopers voor zeilende ladingen, doch er wordt weinig aangeboden. Eene zeilende lading ... is gedaan tot 32 s. voor Londen. *Geraffineerd*. Bijzonder gezocht; bruine Lompen 45 s. 6 d. a 46 s.; gemeen a fijn voor Koekenbakkers 46 s. 6 d. a 49 s. Gestampte voor uitvoer meer gevraagd zonder verandering van prijs.

Koffij Native Ceylon wordt op vorige prijzen gehouden met weinig handel 45 s. 6 d. a 47 s. Plantage vrij gezocht tot volle prijzen. Costa Rica komt weinig in aanmerking en souteneert zich moeijelijk; in veiling zijn 2000 b. gedaan tot 55 a 65 s. voor goed tot middel; andere soorten tot 49 s. 6 d. a 57 s.

HAVRE, 13 Julij. *Katoen*. Gisteren zijn in 't geheel verkocht 1565 b. Heden zijn 1000 b. gerealiseerd tot vrij gesouteneerde prijzen.

Huiden Meer gevraagd. Men noteert 8288 dr. la Plata, deels voor uitvoer tot fr. 77,50 a 97,50.

SCHEEPSTIJDINGEN.

Den 12 dezer is te Triest van Alexandria aangekomen, de stoomboot Calcutta, aan boord hebbende de Indische Overland-post, met berigten van Calcutta tot 3 Junij.

BINNENGEKOMEN:

TEXEL, 16 Julij Krije, Hollands Vrouw, Batavia.

HELVOET, 15 Julij. E. Bargman, Eugenie, Banjoewangie, laatst van Brouwershaven.

GEPRAAIDE SCHEPEN.

Den 7en April, op 21° 43' Z Br, 66° 49' O. L: Henriette Elisabeth Susanna, kapt. Prater, v. Batavia n. Rotterdam.

ADVERTENTIEN.

De Vrijzinnige Kiezers-Vereeniging

TE AMSTERDAM

stelt de kiesgeregtigden voor, bij de Verkiezing op *Dingsdag* 19 *Julij* 1853 voor den GEMEENTERAAD: De DERTIEN AFTREDENDE LEDEN *allen te herkiezen*; ter vervanging van den Heer Mr. **G. C. J. VAN REENEN** te verkiezen den Heer

Mr. H. PROVO KLUIT.

En ter vervanging van den Heer Mr. J. J. UYTWERF STERLING, den Heer

W. F. HESHUYSEN.

Namens de Vereeniging,

J. BREST ER Az., *Fung. Pres.*

(3078) J. W. TIJDEMAN, *Fung. Secr.*

Kiezers Vereeniging DE GRONDWET.

Bij de verkiezing op Dingsdag 19 Julij 1853, van vijftien Leden voor den Gemeenteraad, stelt deze Vereeniging aan de kiesgeregtigden voor:

Te *Herkiezen:* de DERTIEN LEDEN welke aftreden.

En te verkiezen: ter vervanging van den Heer

Mr. G. C. J. VAN REENEN,

den Heer

Mr. H. PROVO KLUIT.

En ter vervanging van den Heer

Mr. J. J. UYTWERF STERLING,

den Heer

CH. LE CHEVALIER.

Namens het Bestuur,

B. DONKER CURTIUS, *Voorzitter.*

(3066) R. DANIëL WOLTERBEEK, *Secretaris.*

WIJNEN.

De ondergeteekende **WIJNHANDELAAR**, heeft de eer zijne geachte Begunstigers te berigten, dat hij steeds voortgaat met den verkoop zijner precieuse Wijnen in alle soorten en fijne qualiteiten van af *f* 18 per anker met den impost en per fles.

Slijters in Wijnen of Particulieren bij grootere qualiteit op fust of op flesschen, of wel uit Rijks Entrepôt-Dok, tot nog lager prijzen.

Prijs Courant *gratis* te bekomen, Leliegracht bij de Heerengracht, stille zijde, L L N°. 388.

AMSTERDAM. H. A. VOOGEL.

Du Barry's Gezondheid en Krachtgevend FARINA.

Voor Zieken van allen ouderdom en zwakke Kinderen.

Een aangenaam ONTBIJT en AVONDETEN;

Wordt in het **VERKOOPHUIS** en de bekende Dépôts verkocht

voor 2 3½ 8 46 Guldens.

de 1 ℔ 2 ℔ 5 ℔ 12 ℔ blikken Doozen.

Eene Hollandsche Gebruiksaanwijzing is bij iedere Doos ... Utrechtschestr. Heerengr. te verkrijgen.

Wij waarschuwen voor NAGEMAAKTE soorten. (3073)

DE ZALF EN PILLEN VAN HOLLOWAY

zyn bekend als een probaat middel voor scheurbuik, klierziekte, melaatschheid en alle andere soorten van huidziekten.

De zwaarmoedigheid, vermoeidheid en neerslagtigheid, waarvan de huidziekten gewoonlijk vergezeld gaan, worden spoedig door de zalf en pillen van Holloway weggenomen. De krachtdadige uitwerkingen dezer zalf en pillen in de bovenaangehaalde ziekten zijn zonder voorbeeld, en in vele vreemde landen waar zulke ziekten nog meer voorkomen, hebben zij verbazende genezingen bewerkt. De zuiverende eigenschappen dezer pillen en de bijzondere en krachtige uitwerking der zalf op de huid verheffen dezelve boven alle andere genees-en heel middelen.

Door het vermeerderd debiet zijn de prijzen als volgt:

Doosjes Pillen à *f* 0.90, *f* 2.10, *f* 3.30, *f* 7.75, *f* 15.50, *f* 23,50.

Potjes Zalf à *f* 0.90, *f* 2.10, *f* 3,30, *f* 8.15, *f* 15.90, *f* 23.90.

Bij C. L. VAN LANGENHUYSEN is van de pers gekomen en wordt met succes gedebiteerd:

INLICHTINGEN EN OPMERKINGEN

OVER HET

Adres der Bisschoppelijke Klerezij

aan Z. M. den KONING gedagteekend 14 April 1853.

(1. Joann. H. 19.)

Aangeboden aan Katholieken en Protestanten, door een R. C. Pastoor. Prijs . . . . . . 25 Cents.

Te Amsterdam bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitgever.

Ik zal noch door mijn raad, noch door mijne toestemming, noch door eenige daad gedoogen, dat zij van het leven worden beroofd, of van eenig lidmaat van hun ligchaam, of dat zij onregtvaardiglijk gevangen worden genomen, of op welke wijze ook de handen aan hen worden geslagen, of dat hun, onder welk voorwendsel het zijn moge, eenige smaad of onregt worde aangedaan.

De besluiten (consilium) of de brieven, die zij mij zullen toevertrouwen, hetzij regtstreeks, hetzij door tusschenkomst hunner afgezanten (Nuntii), zal ik, wanneer het mij bekend is dat daaruit eenig nadeel voor hen kan ontstaan, aan niemand openbaren.

Ik zal hun behulpzaam zijn in het in stand houden en verdedigen van het Roomsche Pausdom, en van de prerogativen (regalia) des Heiligen Petrus, tegen wie het ook zijn moge.

Den afgezant (Legatus) van den Apostolischen Stoel zal ik bij zijne komst en bij zijn vertrek eer bewijzen, en waar hij die zal behoeven, mijne hulp verleenen.

Ik zal het mijne bijdragen tot behoud, verdediging, vermeerdering en bevordering der regten, waardigheden, privilegien en van het gezag der Heilige Roomsche Kerk, van Onzen Heer den Paus en van zijne bovengenoemde opvolgers.

Ik zal noch door mijn raad, noch door eenige daad of handelwijs, medewerken tot iets waarbij men het verderf of het nadeel van Onzen Heer of der gezegde Roomsche Kerk, hetzij in hun persoon, regt, waardigheid, staat of magt op het oog hebbe; en indien het mij bekend mogt worden dat iets dergelijks door wie ook werd voorbereid of gesmeed, zal ik zoodanige handelingen tegengaan zooveel in mijne magt is, en er zoo spoedig mogelijk kennis van geven aan Onzen gezegden Heer, of aan ieder ander, door wien Hij van de zaak kan worden onderrigt.

Ik zal de voorschriften (regulae) der Heilige Vaderen, de Apostolische dekreten, verordeningen of beschikkingen, instruktien, voorzieningen en bevelen met al mijne magt in acht nemen en zorg dragen dat zij door anderen in acht genomen worden.

Ik zal, wanneer ik daartoe geroepen word, ter Synode verschijnen, tenzij ik mogt belet zijn door een bij de kerkelijke wetten voor wettig erkend beletsel (canonica præpeditione).

Ik zal telken vier jaren in persoon het Apostolisch gebied bezoeken, en aan Onzen Heer en aan zijne bovengenoemde opvolgers rekenschap van de vervulling mijner herderlijke betrekking, en van alle aangelegenheden van welken aard ook, behoorende tot den staat mijner kerk, tot de tucht der geestelijkheid en van het volk, en eindelijk tot de zaligheid der zielen aan mijne trouw overgegeven; en ik zal op mijne beurt de Apostolische bevelen ootmoedig ontvangen en zoo ijverig mogelijk opvolgen.

Bijaldien ik door eene wettige verhindering daarin belet mogt zijn, zal ik al het bovengenoemde doen waarnemen door eenen afgezant (Nuncius), bepaaldelijk daartoe aangewezen en van een uitdrukkelijken last voorzien, hetzij uit den boezem van mijn kapittel, hetzij een anderen persoon met geestelijke waardigheid bekleed, of op eenige andere wijze daartoe bevoegd (personatum habentem) of, bij ontstentenis van deze allen, door een diocesaansch priester, en bij algeheele gebreke van een zoodanige geestelijke (clerus) door eenigen anderen wereldlijken of ordesgeestelijke (Presbyterum sæcularem vel regularem) van erkend goed levensgedrag en godsdienstigheid, en van al het bovenstaande ten volle onderrigt. Ik zal niettemin van zoodanig beletsel kennis geven door overlegging der wettige bewijsstukken aan den betrokken Kardinaal der Heilige Roomsche Kerk, zullende die bewijsstukken door tusschenkomst van den bovengenoemden afgezant (Nuncius) in de kongregatie van het Heilige Concilium worden overgebragt.

De bezittingen eindelijk tot mijne tafel (mensa) behoorende, zal ik niet verkoopen, noch ten geschenke geven, noch verpanden, noch afstaan of op eenige wijze vervreemden, zelfs niet met toestemming van het kapittel mijner kerk.

Zoo waarlijk helpe mij God en deze Heilige Evangeliën Gods.

FORMULIER VAN DEN EED, *af te leggen door de Patriarchen, Primaten, Aartsbisschoppen en Titulaire Bisschoppen van het Koningrijk der Nederlanden.*

Ik, verkozene . . . . beloof van dit oogenblik voor altijd trouw en gehoorzaamheid aan den zaligen Petrus en aan de Heilige Roomsche Kerk, gelijk mede aan onzen Heer den Paus . . . . . en aan diens opvolgers overeenkomstig de kerkelijke wetten benoemd.

Ik zal noch door mijn raad, noch door mijne toestemming, noch door eenige daad gedoogen dat zij van het leven worden beroofd, of van eenig lidmaat huns ligchaams of dat zij onregtvaardiglijk gevangen worden genomen, of op welke wijze ook de handen aan hen geslagen worde, of dat hun, onder welk voorwendsel het zijn moge, eenige smaad of onregt worde aangedaan.

De besluiten (consilium) of de brieven die zij mij zullen toevertrouwen, hetzij regtstreeks, hetzij door tusschenkomst hunner afgezanten (Nuncii), zal ik, wanneer ik bewust ben dat daaruit eenig nadeel voor hen kan ontstaan, aan niemand openbaren.

Ik zal hun behulpzaam zijn in het in stand houden en verdedigen van het Roomsche Pausdom en van de prerogativen (regalia) des Heiligen Petrus, tegen wie het ook zijn moge.

Ik zal het mijne bijdragen tot behoud, verdediging, vermeerdering en bevordering der regten, waardigheden, privilegien en van het gezag der Heilige Roomsche Kerk, van Onzen Heer den Paus en van zijne bovengenoemde opvolgers.

Ik zal noch door mijn raad, noch door eenige daad of handelwijs medewerken tot iets, waarbij men het verderf of het nadeel van Onzen Heer of de gezegde Romeinsche Kerk, hetzij in hun persoon, regt, waardigheid, staat of magt, op het oog hebbe.

En indien het mij bekend mogt worden, dat iets dergelijks, door wie ook, werd voorbereid of gesmeed, zal ik zoodanige handelingen tegengaan zooveel in mijne magt is, en er zoo spoedig mogelijk kennis van geven aan onzen gezegden Heer of aan ieder ander, door wien hij van de zaak kan worden onderrigt.

Ik zal de voorschriften (regulae) der Heilige Vaderen de Apostolische dekreten, verordeningen en bevelen met al mijne magt in acht nemen en zorg dragen, dat zij door anderen worden in acht genomen.

Ik zal het Apostolisch gebied op de tijden, bepaald bij de brieven (literae fel.) van den Heiligen Sixtus V in persoon bezoeken.

Zoo waarlijk helpe mij God en deze Heilige Evangelien Gods.

NOTA VAN DEN MINISTER VAN BUITENLANDSCHE ZAKEN.

's Gravenhage, 1 Junij 1853.

De ondergeteekende, Minister van Buitenlandsche Zaken, heeft de eer de goede ontvangst te berigten der nota van Mgr. den Apostolischen Internuntius, in dato 29 Mei jl., en waarbij waren gevoegd afschriften van het formulier van den kanonieken eed, af te leggen voor het geval, dat deze in het vervolg mogt worden afgelegd door den Aartsbisschop en de Bisschoppen van het Koningrijk der Nederlanden, vóór dat hunne bisschoppelijke wijding plaats heeft, en zoo ook bij gelegenheid hunner investiture of installatie in de aartsbisschoppelijke en bisschoppelijke zetels.

Daar de ondergeteekende de toezending van de voormelde afschriften beschouwt als eene geheel vrijwillige daad, die geene betrekking heeft tot de ophelderingen, die aan den Heiligen Stoel zijn gevraagd, en in de jongste nota van den Graaf de Liedekerke, waarop hij binnen kort antwoord hoopt te ontvangen, stelt hij de tegenwoordige mededeeling dubbel op prijs en beijvert hij zich daarom Mgr. den Internuntius zijnen opregten dank te betuigen.

Volgens het algemeen gerucht zooden de Roomsch Katholieke Prelaten, die zich thans Aartsbisschop en en Bisschoppen van het koningrijk der Nederlanden noemen, reeds kanonieke eeden afgelegd hebben. En daar nu de formulieren, die Mgr. Belgrado aan den ondergeteekende heeft medegedeeld, niet dan op het vervolg betrekking hebben: zoo zou het hem bijzonder aangenaam zijn, evenzeer te kennen de formulieren van eed, door de voorzegde prelaten afgelegd, ten einde in staat te zijn te kunnen antwoorden op vragen en opmerkingen, die deswege tot hem mogten kunnen worden gerigt. Dien ten gevolge verzoekt de ondergeteekende, Mgr. den Apostolischen Internutius, hem zoo mogelijk wel te willen doen geworden afschrift der formulieren van eed [illegible] [illegible] Mgr. Belgrado op nieuw zijne hoogachting te betuigen, enz.

Mgr. Belgrado, Apostolischen Internuntius.

NOTA VAN DEN PAUSSELIJKEN INTERNUNTIUS.

's Gravenhage, 4 Junij 1853.

De ondergeteekende, Apostolische Internuntius, de eer gehad hebbende te ontvangen van Z. Exc. den minister van Buitenlandsche Zaken van Z. M. den Koning der Nederlanden, het schrijven in dato van den 1sten dier maand, in antwoord op zijne nota van den 29sten der vorige maand, kan niet nalaten Z. Exc. te kennen te geven, dat hij geloofde, dat men de daad zelve der gedane mededeeling van de eeds formulieren op 29 Mei, en de bekendmaking dat de bedoelde stukken te 's Gravenhage waren ontvangen, niet alleen zou beschouwen als eene vrijwillige daad, maar ook als eene mededeeling, betrekking hebbende tot de ophelderingen, door den heer buitengewoon gezant en gevolmagtigd minister van Z. M. den Koning der Nederlanden bij den Heiligen Stoel gevraagd. Daar Z. Exc. daarin echter niet dat verband en die betrekking heeft gevonden, zoo beijvert de ondergeteekende zich aan Z. Exc. te verklaren, dat het hem volkomen duidelijk en klaar is, dat de gewijzigde eeds-formulieren, die bij de nota van 29 Mei gevoegd waren, niet alleen zijn de uitdrukking der welwillende bedoelingen van den H. Vader, maar dat zij tevens bevatten het meest voldoend antwoord van wege den H. Stoel gegeven op de ophelderingen, die door den heer graaf de Liedekerke gevraagd zijn, uit naam van het Ned. gouvernement aan Z. Em. Mgr. den Kardinaal Antonelli, secretaris van Staat van Zijne Heiligheid, ter zake van den eed der Bisschoppen van Nederland.

De ondergeteekende, niettemin volgaarne willende voldoen aan de uitnoodiging door Z. Ex. den minister van Buitenlandsche Zaken van Z. M. den Koning der Nederlanden gedaan, heeft de eer bij de tegenwoordige nota te voegen het afschrift van den eed, algemeen afgelegd door de Bisschoppen, vóór dat hunne bisschoppelijke wijding plaats heeft; daarbij tevens opmerkende, dat de bedoelde eed, als zijnde de handeling, welke de bisschoppelijke wijding voorafgaat, tot op dit oogenblik en op onderscheidene tijdstippen voor den Heiligen Vader gelijkelijk is afgelegd door alle Hollandsche prelaten die benoemd werden *in partibus infidelium*.

Hij heeft de eer, enz.

(*get.*) BELGRADO.

Zijne Excellentie den Heer Minister van Buitenlandsche Zaken van Z. M. den Koning der Nederlanden.

NOTA VAN DEN MINISTER VAN BUITENLANDSCHE ZAKEN.

's Gravenhage, 6 Junij 1853.

De ondergeteekende, Minister van Buitenlandsche Zaken, beijvert zich te berigten de goede ontvangst der nota van Mgr. den Apostolischen Internuntius van den 4den dezer maand, waarbij gevoegd was afschrift van het formulier van den eed, in het algemeen afgelegd door de Bisschoppen, vóór dat hunne Bisschoppelijke wijding plaats heeft.

Onder dankbetuiging aan Mgr. den Internuntius voor den spoed, waarmede hij wel heeft willen voldoen aan het verzoek van den ondergeteekende, strekkende om mededeeling van het gezegde formulier te ontvangen, veroorlooft hij zich tevens de vrijheid aan Mgr. Belgrado te doen opmerken, dat daar zijne nota van 29 Mei jl. geene melding hoegenaamd maakt van die, welke te Rome is aangeboden door Mgr. den Graaf de Liedekerke en waarvan hem al het gewigt is bekend, hij meende te mogen onderstellen, dat er geenerlei verband bestond tusschen deze twee stukken; en de ondergeteekende was den H. Stoel dubbel erkentelijk voor eene mededeeling, die toen geheel het karakter van eene vrijwillige daad had.

Daar Mgr. de Internuntius intusschen te dezer zaak een ander gevoelen doet kennen, zoo heeft de ondergeteekende de eer hem bepaald af te vragen, of dit schrijven, of de mededeeling van 29 Mei jl. niet alleen volgens het persoonlijk gevoelen van Mgr. den Internuntius, maar ook overeenkomstig de bedoelingen van zijn gouvernement moet worden beschouwd als het antwoord van den H. Stoel op dat gedeelte van de nota van den Graaf de Liedekerke, dat betrekking heeft op den eed der Bisschoppen. Indien dit het geval is, dan vleit zich de ondergeteekende, dat de Pausselijke regering hem weldra evenzeer zal doen toekomen het antwoord op de voormelde nota in haar geheel.

In afwachting, maakt hij van de gelegenheid gebruik, enz.

Mgr. Belgrado Apostolisch Internuntius.

Hier volgt de nota van 1 Junij [illegible] Kardinaal Antonelli aan het Nederl. Gouvernement gerigt, en door ons reeds in ons nommer van Vrijdag 8 Julij uit het *Handelsblad* medegedeeld.

Op deze Nota is den 27sten Junij jl., geantwoord dohr het Nederlandsche Gouvernement, met het navolgende stuk.

NOTA VAN DEN NEDERLANDSCHEN GEZANT.

De ondergeteekende, buitengewoon gezant en gevolmagtigd Minister van Z. M. den Koning der Nederlanden, heeft zich beijverd aan zijn Hof de nota mede te deelen, welke Z. Emin. Mgr. de Kardinaal, Sekretaris van Staat van Z. H. hem wel, onder dagteekening van 1 Junij, heeft willen doen toekomen, betreffende de regeling van de bisschoppelijke Katholieke hierarchie in het Koningrijk der Nederlanden, en hij is gemagtigd daarop het volgende antwoord te doen geworden.

In de nota, welke de ondergeteekende, ingevolge de bevelen des Konings, zijn doorluchtigen Souverein, de eer heeft gehad den 10 Mei jl. aan Z. Emin. te overhandigen, heeft hij vooreerst de aandacht van den H. Stoel gevestigd op den indruk, welken de allokutie van den 7 Maart ll. heeft voortgebragt, en [illegible]

aard moest voortbrengen op den geest van Z. M. den Koning der Nederlanden en op dien der bevolking van het Koningrijk.

Hij meende dien weg te moeten volgen, niet alleen om de eer van zijn land te waarborgen, maar ook om den H. Vader in staat te stellen, dien indruk weg te nemen, door deze en gene zinsnede van de allokutie op te helderen, welke misschien kwalijk kon begrepen zijn. Het is met innig leedwezen, dat de ondergeteekende moet bekennen, dat hij geene volkomen voldoende ophelderingen heeft gevonden in het antwoord, dat hij van de zijde van Z H. heeft ontvangen.

Daar de Nederlandsche regering intusschen, in geenen deele wenschen kan de heeling van de ongelukkigerwijs en zeker strijdig met de bedoeling des H. Vaders, geslagen wonde moeijelijk te maken, acht de ondergeteekende het raadzaam zich er van te onthouden in eene nieuwe diskussie hieromtrent te treden. Hij zal zich er toe bepalen op te merken, dat de Pauselijke Regering niet wel gevat heeft, hetgeen op dit punt gezegd is geworden in de nota van den 10 Mei, indien zij meent, dat de Nederlandsche Regering zich beklaagd heeft over de openbaarheid, aan de voorn. allokutie gegeven. Het is de tekst zelve van die allocutie, welke men vooraf wist, dat tot openbaarmaking bestemd was, en die officiëel aan de Regering van den Koning der Nederlanden is medegedeeld, die grond heeft gegeven tot het beklag en de protestatie, welke vervat zijn in de nota van den 10 Mei; en de juistheid der hieromtrent geopperde bedenkingen wordt bevestigd door het feit, dat de Heilige Vader, in zijn antwoord van den 1 Junij, duidelijk te verstaan geeft dat door den aard van het onderwerp, waartoe zij betrekking heeft, de allokutie van den 7 Maart noodwendig tot openbaarmaking bestemd was. De mededeelingen, welke tusschen Souvereinen worden gewisseld, en de manifesten of allokutiën, welke eene regering betreffende een vreemden staat openbaar maakt, schijnen zorgvuldiglijk te moeten vermijden eenige toespeling te maken op de geschiedenis van verwijderde tijden, indien de gebeurtenissen waarvan zij aldus de herinnering opwekken, betrekking hebben op worstelingen van godsdienstigen aard, die de tegenwoordige staat der beschaving gelukkig niet meer schijnt te dulden, [illegible] vernieuwen.

Harerzijds zal de Nederlandsche regering het voorbeeld niet volgen, dat in de bovengemelde allokutie gegeven is; en terwijl hij dat gedeelte zijner nota van den 10 Mei en van het antwoord Zijner Emin. ter zijde laat, zal de ondergeteekende er zich toe bepalen zijn protest te herhalen.

De ondergeteekende zal te eerder die gedragslijn volgen voor de verdere mededeelingen in de tegenwoordige nota te doen, daar hij zich gelukkig rekent de over 't algemeen verzoenende bewoordingen van het antwoord van Z. Emin. Mgr. den kardinaal Sekretaris van Staat te erkennen; en tevens in verscheiden zinsneden daarvan den waarborg van een opregt verlangen om in het vervolg alle misverstand te doen ophouden en te verhoeden.

De regering van den Koning der Nederlanden wordt door hetzelfde verlangen bezield, en de ondergeteekende zal daarom niet terugkomen op de belofte tot eene voorloopige mededeeling ter gelegener tijde, welke door Mgr. den Internuntius zou gedaan zijn, en op het niet vol doen aan die belofte, volgens de inlichtingen gegeven door de ministers, die deel van het Nederlandsche kabinet hebben uitgemaakt. Daar de ondergeteekende geenerlei kennis draagt van de stukken, welke Mgr. de Kardinaal, Sekretaris van Staat, bezit, en die het tegendeel zouden bewijzen, maar welke Zijne Emin. niet geschikt geoordeeld heeft over te leggen, moet de ondergeteekende zich houden aan de inlichtingen, door de vorige ministers des Konings, zijn doorluchtige meester, gegeven.

Nogtans vindt de ondergeteekende zich gelast duidelijk en juist de beginselen bloot te leggen, welke de Nederlandsche regering, na rijp beraad, als waar erkend heeft, en de gedragslijn te doen kennen, welke zij zich dienvolgens heeft afgebakend. Hij doet dit met te meer genoegen, omdat hij vertrouwt, dat de aanneming van die beginselen de verhouding zal gemakkelijk maken van den Koning der Nederlanden in betrekking tot Zijne Heiligheid, door de Roomsch Katholieken als hun geestelijk [illegible]hoofd erkend; en dat daaruit zal voortvloeijen, dat de [illegible] van Z. M. voor al wat hunne Eeredienst en [illegible] daarvan betreft, eene volledige vrijheid zullen [illegible] door niets anders omschreven dan naar hetgeen de Grondwet des lands wil; terwijl, van eene andere zijde, de Nederlandsche Regering die vrijheid van handeling zal genieten binnen den kring harer regten en pligten, welke haar door dezelfde Grondwet wordt voorgeschreven.

Het is mogelijk, dat het Nederlandsch ministerie, hetwelk het tegenwoordig kabinet is voorafgegaan, niet klaar genoeg die beginselen heeft opengelegd [illegible] dienvolgens de regering van Zijne Heiligheid niet [illegible] magte is geweest de stelling, aan de Kerkgenootschappen door de Nederl. wet afgebakend, juist te beseffen.

Intusschen is het billijk hier op te merken, dat in de nota van den 24 Maart 1852, van dat ministerie uitgegaan, en waarvan eenige zinsneden zijn bijgebragt in de nota van Z. Emin. Mgr. den Kardinaal, Sekretaris van Staat, van den 1 Junij, andere zinsneden gevonden worden, die door Z. Emin. den Kardinaal Antonnelli niet worden overgenomen.

Daarin wordt het uitdrukkelijk voorbehoud gevonden. »dat de regering waakt voor de handhaving van de orde en de openbare rust en de gehoorzaamheid aan de wetten." En iets verder wordt gezegd: »dat de Koning, verlangende dat al zijne onderdanen het volle en algeheele genot hebben van de regten en vrijheden, door de Grondwet gewaarborgd, geneigd is aan zijne Katholieke onderdanen al *toe te staan*, wat zij uit dien hoofde zouden kunnen vorderen."

Maar, welke ook de uitdrukkingen zijn, waarvan men zich in die nota's bediend heeft, deze hebben noch het karakter, noch de waarde van eene bekrachtigde overeenkomst. Het blijven eenvoudige nota's, die alleen strekken om het gevoelen te doen kennen van het ministerie, waarvan zij zijn uitgegaan.

De nota, door den ondergeteekende den 10 Mei jl. overhandigd, betwijfelt in geenen deele, dat, daar de Grondwet des Koningrijks de vrije uitoefening van alle godsdiensten toestaat, de inwendige regeling van de kerkgenootschappen voor al wat betreft de uitoefening van de eeredienst, volgens den geest der Grondwet, aan de willekeur van de kerkgenootschappen zelve zou moeten worden overgelaten. In die nota heeft men slechts doen opmerken, dat dit regt niet in uitdrukkelijke bewoordingen in voorzeide wet is geschreven.

Daar de Regering van den Koning der Nederlanden thans rijpelijk en grondig al de vraagstukken heeft onderzocht, welke met een zoo moeijelijk en teeder onderwerp in verband staan, en hare meening daaromtrent gevestigd heeft, zal zij die beknoptelijk aan den H. Vader doen kennen, om, en wel alleen uit dien hoofde, een bewijs te geven van de achting welke zij voor Z. Heiligheid heeft.

Hij doet dit met te meer vertrouwen, daar de H. Vader zelf de overtuiging heeft dat, indien eenerzijds de Koning der Nederlanden noch het regt noch het verlangen heeft om zich in zaken te mengen, welke betrekking hebben tot het Godsdienstige geloof Zijner onderdanen en tot de vrije uitoefening van de godsdienst die zij belijden, zoodat zij in briefwisseling over die aangelegenheden kunnen treden met den achtbaren persoon, dien zij als hun geestelijk [illegible] anderen kant ook geen vreemdeling het regt heeft om deswege in hunnen naam te handelen, vertoogen of vragen te doen.

Uit dit gezigtspunt heeft de Nederl. Regering met voldoening de uitdrukkelijke verklaring ontvangen, welke zoo zeer met het aanhoudend gedrag van Z. Heil. strookt, dat zij bijkans overbodig ware te achten, dat de H. Vader de onafhankelijkheid van de andere regeringen eerbiedigt, en zich op geenerlei wijze in de inwendige zaken van een ander land wil mengen.

Dit voorbehoud nu gesteld zijnde, en door opgemelde bedoelingen gedreven, is de ondergeteekende gelast, en heeft hij de eer ter kennisse van den Heiligen Stoel te brengen:

dat, daar de Wet van den 18 Germinal jaar X nog kracht van wet heeft wat haar geheel betreft in eene provincie van het Koningrijk der Nederlanden (Limburg) en in eenige distrikten van eene andere provincie (Zeeland), en wat verscheiden harer bepalingen aangaat in de andere provincien, is het volstrekt noodig dat, alvorens gevolg worde gegeven aan de regeling van een kerkgenootschap, het *liberale* beginsel van de Grondwet door eene nieuwe wet, welke de vroeger bestaande afschaft, in algemeene en eenparige toepassing worde gebragt. Dat is het eerste oogmerk van die wet, welke door den Koning der Nederlanden is aangekondigd in de aanspraak, waarmede Z. M. de zitting der Staten-Generaal geopend heeft;

dat die Wet op geenerlei wijze de vrije uitoefening van de verschillende godsdiensten zal raken, in al wat geene betrekking heeft en niet behoort tot het gebied van den Staat, behoudens de maatregelen, welke noodig mogten schijnen in het belang van de orde en openbare rust, en alleen in dat belang;

dat er bij gevolg, geene sprake kan zijn om de regeling van de bisschoppelijke R. C. hierarchie als een volbragt en gekonsommeerd feit te beschouwen; omdat al hetgeen tot dusver hieromtrent heeft plaats gehad, slechts eenerzijds is geschied, en dat alleen dán eerst wanneer de wet, die dit zal veroorloven, zal aangenomen zijn, de regering van den Koning der Nederlanden in staat zal zijn dat feit aan te nemen en met R. K. prelaten in briefwisseling te treden onder de nieuwe titels, die zullen gegeven zijn in het kerkgenootschap waartoe zij behooren, en zoodanig als die zullen geoorloofd worden bij de wet, voor de burgerlijke betrekkingen, die noodwendig tusschen den Staat en de onderscheidene kerkgenootschappen bestaan.

Wat den eed der Bisschoppen aangaat, zijn de door Z. Em. Mgr. den Kardinaal Sekretaris van Staat, gegeven ophelderingen met de levendigste belangstelling ontvangen, zoo mede de verklaring, dat men voor de Bisschoppen der in het Koningrijk der Nederlanden herstelde kerken, het eedsformulier zal aannemen, dat juist gewijzigd is in dat gedeelte, hetwelk bekommering kon doen opwekken in den geest der regeringen van Staten, alwaar meerdere godsdiensten bestaan.

Reeds den 29 Mei jl. had Mgr. Belgrado te 's Gravenhage afschriften mrdegedeeld van het formulier van den kanonieken eed, in het vervolg af te leggen door den Aartsbisschop en de Bisschoppen van het koningrijk der Nederlanden, voor en aleer zij als Bisschoppen gewijd worden, benevens ter gelegenheid van hunne investituur of installatie in de Aartsbisschoppelijke of Bisschoppelijke zetels.

Naar de bewoordingen zelve van de nota, welke die mededeeling vergezelde, moest de Minister van Buitenlandsche Zaken de toezending [illegible] gemelde afschriften beschouwen als eene geheel [illegible] van den H. Stoel en welke in geen verband stond met de aan Rome gevraagde ophelderingen.

Hij stelde die mededeeling dus dubbel op prijs, en betuigde deswege zijne opregte erkentelijkheid aan Mgr. den Internuntius. Daar die formulieren echter alleen op de toekomst slaan, nam de Minister de vrijheid hem ook de mededeeling te vragen van het formulier der eeden, welke reeds, volgens het algemeen gerucht, afgelegd waren door de prelaten, die zich Aartsbisschop en Bisschoppen in het koningrijk der Nederlanden noemen.

Mgr. Belgrado beijverde zich die vraag te beantwoorden, en bij eene nota van den 4 Junij gaf hij te kennen: »dat het hem volkomen duidelijk en klaar is, dat de gewijzigde eedsformulieren, die hij de nota van 29 Mei gevoegd waren, niet alleen zijn de uitdrukking der welwillende bedoelingen van den H. Vader, maar dat zij tevens bevatten het meest voldoend antwoord, van wege den H. Stoel gegeven, op de ophelderingen, die door den heer Graaf de Liedekerke gevraagd zijn uit naam van het Nederlandsche Gouvernement aan Z. Emin. Mgr. den Kardinaal Antonelli, Sekretaris van staat van Z. H., ter zake van den eed der bisschoppen van Nederland."

Daar echter het afleggen van den eed door de tegenwoordige prelaten, volgens het oude formulier, tot vele bezwaren aanleiding zou hebben kunnen geven, durft [illegible] middel zal vinden, om die te verhoeden.

De ondergeteekende moet terzelfder tijd opmerken, dat het nieuwe formulier van de eeden, hetwelk Mgr. medegedeeld heeft, geene zinsnede behelst in den geest van die, vervat in het formulier, hetwelk, krachtens eene deliberatie van het H. Collegie van den 23 Junij 1791, de Paus aangenomen heeft voor de Iersche Aartsbisschoppen. Die zinsnede luidt aldus: »Ik zal al die »zaken, en elk in 't bijzonder, zoo trouw in acht ne»men, als ik overtuigd ben, dat er niets in gevonden »wordt, wat strijdig magt zijn met de getrouwheid, »welke ik [illegible] Zijne Majesteit den »Koning van Groot Brittannie en Ierland en aan zijne »opvolgers op den troon."

Eindelijk vind de ondergeteekende zich verpligt, met betrekking tot de veranderingen, welke in het belang van orde en openbare rust wenschelijk zouden zijn ten opzigte van de definitieve vestiging der Aartsbisschoppelijke en Bisschoppelijke zetels in de steden Utrecht en Haarlem, te doen opmerken, dat de regering des Konings, beter dan iemand, in staat is te weten wat de orde en de rust in het Koningrijk der Nederlanden zou verstoren, en hare maatregelen dienvolgens te nemen.

Intusschen stelt de Nederlandsche regering de wijsheid en de hooge voorzigtigheid van den H. Stoel op prijs, die van den aanvang af zorg heeft gedragen, om aan de vijf aangewezen Bisschoppen, vooral wat de verblijfplaats betreft, zekere ruimte te laten, in het geval dat zij, door beweegredenen van behoedzaamheid gedreven, het raadzamer mogten oordeelen die verblijfplaats voorloopig elders, dan in den hoofdzetel, te vestigen. De Koning der Nederlanden vertrouwt daarin een bewijs te mogen vinden, dat het Hof van Rome de gevaren niet miskent, welke de handhaving van de orde en openbare rust in de opgemelde steden zou kunnen loopen.

De Pauselijke regering heeft in [illegible] nota doen verklaren »dat zij tot gewoonte heeft zoo veel mogelijk de zaken te regelen naar de behoeften van tijden en plaatsen." Die gedragslijn, de regering van den Koning der Nederlanden twijfelt er niet aan, zal den H. Vader er toe leiden, om bepaaldelijk te veranderen wat Z. H. zelve reeds, door zijn vermeld besluit nopens de verblijfplaats, bewezen heeft door de behoefte van plaatsen en tijden te worden gevorderd.

De ondergeteekende, enz.

Te Amsterdam bij C. L. van Langenhuysen, Drukker en Uitgever.